Gruzdžių ir Šakynos MTS vaidmuo kaimo sovietizacijos procese

Arūnas Gumuliauskas
Šiaulių universitetas

Lietuvos kaimo sovietizacijos metu komunistų valdžia siekė pademonstruoti savo ūkininkavimo pranašumą. Tuo tikslu buvo organizuojamos mašinų-traktorių stotys (MTS) bei mašinų-arklių nuomojimo punktai (MANP). Šie ūkiniai dariniai turėjo teikti tiesioginę pagalbą valstiečiams, kolektyviniams ūkiams, didinti darbo našumą, žemės ūkio gamybą, propaguoti mašininio žemės dirbimo, stambių sovietinio tipo susivienijimų pranašumus.

MTS atsirado Sovietų Sąjungoje. Pirmoji mašinų-traktorių stotis buvo įkurta 1928 m. Odesos srities Beriozovkos rajone. Vykdant prievartinę stalininę kolektyvizaciją, tokių ūkinių darinių skaičius didėjo. 1940 m. Sovietų Sąjungoje jau buvo 7 069 MTS[1].

Sovietinė kolektyvizacijos „patirtis" buvo panaudota ir okupuotoje Lietuvoje. 1941 m. pavasarį respublikoje jau veikė 42 MTS ir 263 MANP[2]. Šiaulių apskrityje valstiečiams techninę pagalbą teikė trys mašinų-traktorių stotys (Šiaulių, Lýgumų, Pãdubysio). Jų veiklą nutraukė greitai prasidėjęs SSRS–Vokietijos karas ir vokiečių okupacija.

Frontui nusiritus į Vakarus, 1944 m. rugsėjo 1 d. SSRS Liaudies Komisarų Taryba priėmė nutarimą „Dėl neatidėliotinos pagalbos suteikimo Lietuvos TSR žemės ūkiui atkurti". Dokumente numatyta iki 1945 m. sausio 1 d. atkurti visas prieš karą veikusias MTS ir MANP, taip pat grąžinti jiems anksčiau priklausiusią techniką, inventorių ir kitą turtą[3]. Visos trys Šiaulių apskrities MTS po karo iš savo inventoriaus tesurado 6 traktorinius plūgus, 4 kultivatorius, 21 kertamąją, 11 šienapjovių[4].

Taip prasidėjo mašinų-traktorių stočių atgaivinimo procesas. MTS turėjo atlikti svarbų vaidmenį, rengiant sąlygas valstiečių ūkių kolektyvizacijai.

Komunistinė valdžia ne tik užsibrėžė atkurti visas prieš karą veikusias MTS ir MANP, bet ir plėsti jų tinklą respublikoje. LKP(b) buvo įsitikinusi, kad šios ūkinės organizacijos gali būti kolektyvizacijos proceso sėkmės garantas. Kita vertus, neteisinga būtų pervertinti MTS gamybinį vaidmenį pradiniu kolektyvizacijos laikotarpiu. 499 traktoriai, buvę 1948 m. mašinų-traktorių stotyse (iš viso Lietuvos žemės ūkyje tuo metu dirbo 996 traktoriai), negalėjo padaryti revoliucijos kaime[5].

Taigi MTS tuo metu neturėjo didelės reikšmės gamybos rodikliams. Tačiau jų politinė ir socialinė ekonominė reikšmė buvo akivaizdi. Stotys padėjo pirmiesiems kolūkiams įdirbti žemę, palenkti valstiečius į sovietinio ūkininkavimo pusę.

Gruzdžių MTS įsteigimas

1949 m. partiniai bei sovietiniai organai pradėjo masinę kolektyvinių ūkių steigimo Lietuvoje akciją. Kolektyvizacijos tempų suaktyvėjimas vertė plėsti mašinų-traktorių stočių tinklą respublikoje. Vadovaudamasi 1949 m. kovo 26 d. Lietuvos SSR Ministrų Tarybos do-

[1] Butkus G. *Mašinų-traktorių stotys* (toliau – Butkus G.), Vilnius, 1973, p. 5.
[2] *Lietuvos TSR istorija*, Vilnius, 1975, t. 4, p. 41.
[3] Butkus G., p. 42–43.
[4] *Ten pat*, p. 44.
[5] *Ten pat*, p. 78.

© *www.llt.lt*
Šis tekstas svetainėje www.llt.lt nuolat skelbiamas nuo 2009 10 12.

kumentu Nr. 204[6], Žemės ūkio ministerija tų pat metų balandžio 2 d. išleido nutarimą „Dėl 15 naujų MTS organizavimo“[7], kuriame numatyta kiekvienoje apskrityje, išskyrus Trākų, organizuoti po vieną MTS. Šiaulių apskrityje tokia organizacija turėjo pradėti veikti Gruzdžių miestelyje, buvusio E. Žalevičiaus malūno (pokaryje sudegusio) teritorijoje.

1949 m. kovo 4 d. Šiaulių apskrities darbo žmonių deputatų tarybos (DŽDT) Vykdomojo komiteto ir LKP(b) Šiaulių apskrities nutarime Nr. 2 „Dėl Gruzdžių MTS organizavimo“ nurodoma MTS centrinei sodybai skirti 10 ha aikštelę, besiribojančią su veterinarijos technikumu, perduoti iš „buožės“ Lapeikos konfiskuotus pastatus, priklausančius pramoniniam kombinatui, taip pat nacionalizuotus „buožių“ 5 gyvenamuosius namus[8]. Be to, buvo numatyta skirti iš Valstybinio žemės fondo 20 ha žemės stoties pagalbiniam ūkiui plėtoti[9]. 1949 m. rugsėjo 2 d. Šiaulių apskrities DŽDT Vykdomojo komiteto sprendime Nr. 339 „Dėl Gruzdžių MTS sodybinės žemės rubežių tvirtinimo“ matyti, kad stotis turėjo 20,02 ha žemės, besiribojančios su Gruzdžių veterinarijos technikumo ir „Gruzdžių“ kolūkio teritorija[10].

1949 m. gegužės 12 d. Žemės ūkio ministerija patvirtino 19 Gruzdžių MTS administracijos darbuotojų etatų sąrašą bei paskyrė 9 110 rublių atlyginimo fondą[11]. Algos buvo nustatytos remiantis 1941 m. kovo 1 d. SSRS Finansų liaudies komisariato instrukcija Nr. 246/36. Didžiausią atlyginimą gavo Gruzdžių MTS direktorius N. M. Sucharevas, ėjęs šias pareigas iki 1957 m. vasario 18 d.[12] Mažiausias atlygis paskirtas sargams bei valytojai (žr. 1 lentelę).

Sovietų valdžia didelį dėmesį skyrė MTS politinei veiklai. Neatsitiktinai direktoriaus pavaduotojo politiniams reikalams Jono Jokimaičio uždarbis niekuo nesiskyrė nuo direktoriaus algos. 1 lentelėje pateikti duomenys rodo, kad didžiausius atlyginimus Gruzdžių MTS gavo direktorius, pavaduotojas, vyriausiasis mechanikas bei vyriausiasis buhalteris. Šios pareigybės buvo svarbiausios stotyje bei lėmė jos gamybinius, finansinius ir politinės veiklos rezultatus.

1 lentelė
Gruzdžių MTS administracijos darbuotojų sąrašas 1949 m.*

Eil. Nr.	Vardas, pavardė	Einamosios pareigos	Pagrindinis atlyginimas (rubliais)	Išmokama suma (rubliais)
1.	Nikolajus Sucharevas M.	Direktorius	790	706,05
2.	Jonas Jokimaitis	Pavaduotojas politiniams reikalams	790 740	625,30 682,60
3.	Povilas Žadeika	Vyriausiasis mechanikas		
4.	Levas Grusmanas	Vyriausiasis buhalteris	640	600,60
5.	Marija Čiursikova	Vyresnioji buhalterė	500	476,18
6.	Adolfas Kivilis	Apylinkės agronomas	550	431,00
7.	Veronika Užaitė	Apylinkės agronomė	550	431,00
8.	Stasys Blažys	Apylinkės agronomas	550	519,00
9.	Jonas Mackevičius	Žemės ūkio mašinų mechanikas	550	473,30
10.	Anna Naglis	Buhalterė	460	409,60
11.	Juozas Preikšas	Ūkvedys	385	343,13
12.	Mejeris Dymantas	Naftos bazės vedėjas	450	380,75
13.	Ivanas Čibisovas	Arklininkas	270	233,80
14.	Markas Slančiauskas	Sargas	240	220,00

[6] *Šiaulių apskrities archyvas* (toliau – *ŠAA*), f. 250, ap. 1, b. 1, l. 2.
[7] *Ten pat.*
[8] *Ten pat*, l. 1.
[9] *Ten pat.*
[10] *Ten pat*, l. 5.
[11] *Ten pat*, b. 2, l. 1.
[12] *Ten pat*, ap. 3, b. 248, l. 14.

© *www.llt.lt*
Šis tekstas svetainėje www.llt.lt nuolat skelbiamas nuo 2009 10 12.

(tęsinys)

Eil. Nr.	Vardas, pavardė	Einamosios pareigos	Pagrindinis atlyginimas (rubliais)	Išmokama suma (rubliais)
15.	Grigorijus Filipovas	Sargas	240	240,00
16.	Juozas Čerepokas	Sargas	240	240,00
17.	Nadia Kolesnikova	Valytoja	240	240,00
18.	Aleksejus Ziubinas	Sekretorius	310	298,30
19.	Fiodoras Ryžkovas	Apylinkės mechanikas	550	513,50

* Duomenys paimti iš: *ŠAA*, f. 250, ap. 2, b. 3, l. 15, 41.

Vadovaujantys kadrai – iš SSRS gilumos

Svarbiausius postus Gruzdžių MTS užėmė nelietuvių tautybės žmonės. Ši tendencija atspindėjo partijos veiklos tikslus Lietuvos sovietizacijos procese. Tuo metu buvo nepasitikima vietiniais žmonėmis ir į kaimus buvo siunčiami rusiškai kalbantys specialistai iš Sovietų Sąjungos. 1950 m. Gruzdžių MTS vyriausiuoju agronomu pradėjo dirbti Jevgenijus Okolovas, o vyriausiuoju mechaniku Fiodoras Ditkovas[13]. Atvykėliai buvo tipiški sovietinės sistemos atstovai, uoliai diegiantys partijos ir vyriausybės nutarimus į gyvenimą, prisidedantys prie krašto rusifikacijos. Visi stoties direktoriaus įsakymai bei kita dokumentacija buvo rašoma rusų kalba. Tik 1954 m. vasario 2 d. pasirodė pirmas įsakymas lietuviškai[14]. Kita vertus, tai buvo tik epizodas. Lietuviškai stoties dokumentacija pradėta rašyti tik nuo 1957 m. vasario 21 d., kada direktoriumi tapo gruzdietis Vaclovas Norkevičius.

Pastarasis stoties agronomu pradėjo dirbti nuo 1951 m. vasario 18 d., tais pačiais metais rugpjūčio 8 d. tapo vyriausiuoju agronomu vietoje J. Okolovo. V. Norkevičius dažnai pakeisdavo direktorių N. Sucharevą, šiam išvykus atostogauti arba susirgus.

Ne visi iš Sovietų Sąjungos atvykę specialistai sugebėjo eiti vadovaujančias pareigas. Antai 1951 m. rugpjūčio 15 d., remiantis LSSR Žemės ūkio ministerijos

Gruzdžių MTS profsąjunginis susirinkimas po pavasario sėjos. Iš dešinės – inžinierius Ivanovas, kalba direktorius N. Sucharevas. 1952 m. Iš V. Norkevičiaus albumo

[13] *ŠAA*, f. 250, ap. 2, b. 5, l. 3, 11.
[14] *Ten pat*, b. 31, l. 5.

© *www.llt.lt*
Šis tekstas svetainėje www.llt.lt nuolat skelbiamas nuo 2009 10 12.

įsakymu Nr. 2391k, iš vyriausiojo buhalterio pareigų, kaip nesusitvarkantis su darbu, buvo atleistas L. Grusmanas. Vietoj jo laikinai dirbo Vaclovas Vaitkus, kurį 1951 m. lapkričio 15 d. LSSR Žemės ūkio ministerijos įsakymu Nr. 336 pakeitė S. Jasiukovas[15].

Vietiniai kadrai stotyje ėmė įsitvirtinti tik 6-ojo dešimtmečio viduryje kartu su vadinamuoju N. Chruščiovo politiniu „atlydžiu“. 1956 m. MTS vyriausiosios agronomės pareigas ėjo Eugenija Vyšniauskaitė, vyriausiojo zootechniko – Juozas Aleksandravičius, vyriausiojo buhalterio – Juozas Rudzianskas. 1957 m. vyriausiuoju inžinieriumi pradėjo dirbti LŽŪA baigęs Stasys Mikaliūnas[16].

Žagarės rajonui – Šakynos MTS

Šakýnos MTS įsteigimą sąlygojo 1950 m. birželio 20 d. LSSR Aukščiausiosios Tarybos Prezidiumo įsakas „Dėl Lietuvos TSR administracinio padalijimo“, kuris panaikino apskritis. Į susikūrusią Šiaulių sritį įėjo ir naujadaras – Žagãrės rajonas (veikė iki 1959 12 07). Jam buvo priskirtos Piktuĩžių, Saveĩkių, Šakýnos, Šelvenų apylinkės, anksčiau priklausiusios Gruzdžių valsčiui – 176,97 km^2 teritorija su ten susikūrusiais kolektyviniais ūkiais, kuriuos anksčiau aptarnavo gruzdiškė MTS. Norint suteikti efektyvesnę techninę pagalbą kolūkiams, reikėjo steigti naują mašinų-traktorių stotį.

1952 m. gegužės 10 d. Žagãrės rajone, Šakynos apylinkėje, Valãkų kaimo išbuožinto Petro Gustinio sodyboje savo veiklą pradėjo Šakynos MTS[17]. Čia iš pat pradžių dominavo vietiniai kadrai. Pirmuoju jos direktoriumi tapo Jonas Zaparackas, vyriausiuoju inžinieriumi – Rapolas Vaišvilas, vyriausiuoju buhalteriu – Leonidas Soloduchinas[18]. Nuo 1956 m. gruodžio 6 d. vadovu tapo Pranas Petraitis, o nuo gegužės 5 d. vyriausiuoju inžinieriumi pradėjo dirbti Zenonas Jaugelis. 1957 m. MTS vyriausiuoju agronomu dirbo Vladas Valonis, vyriausiuoju zootechniku – Vytautas Čerkesas, vyriausiuoju veterinarijos gydytoju – Vitolis Šimkus, vyriausiuoju buhalteriu – Aleksas Navickas[19].

MTS – sunki našta kolūkiams

Sovietų valdžia įvairiais būdais vertė kolūkius naudotis mašinų-traktorių stočių paslaugomis. Pavyzdžiui, 1948 m. MTS aptarnaujami kolektyviniai ūkiai privalėjo pristatyti valstybei nuo kiekvieno ariamosios žemės hektaro 20–40 kg grūdų, o bulvių – 40–50 kg; jeigu jie nesinaudojo mašinų-traktorių stočių patarnavimais, tos normos buvo padidintos 15 procentų[20].

Įkūrus pirmuosius kolūkius respublikoje, MTS juos aptarnaudavo pagal sutartis. Vėliau Lietuvoje įsigalėjo tipinė sutartis, patvirtinta SSRS Ministrų Tarybos 1948 m. sausio 27 d. Šis dokumentas turėjo įstatymų galią[21]. Formaliai sutartys buvo svarstomos ir tvirtinamos visuotiniuose kolūkiečių susirinkimuose bei aptariamos su MTS darbuotojais.

1948–1949 m. Gruzdžių ir aplinkiniuose valsčiuose masiškai buvo steigiami kolūkiai. Naujai susikūrusiai MTS teko aptarnauti net 37 ūkius (žr. 2 lentelę), kurie turėjo 19 351 ha žemės[22].

[15] *Ten pat*, b. 5, l. 61, 76.
[16] *Ten pat*, b. 45, l. 23.
[17] *Ten pat*, f. 268, ap. 2, b. 1, l. 1.
[18] *Ten pat*, b. 2, l. 8.
[19] *Ten pat*, b. 13, l. 30.
[20] Butkus G., p. 75.
[21] *Ten pat*.
[22] *ŠAA*, f. 250, ap. 1, b. 4, l. 2.

© *www.llt.lt*
Šis tekstas svetainėje www.llt.lt nuolat skelbiamas nuo 2009 10 12.

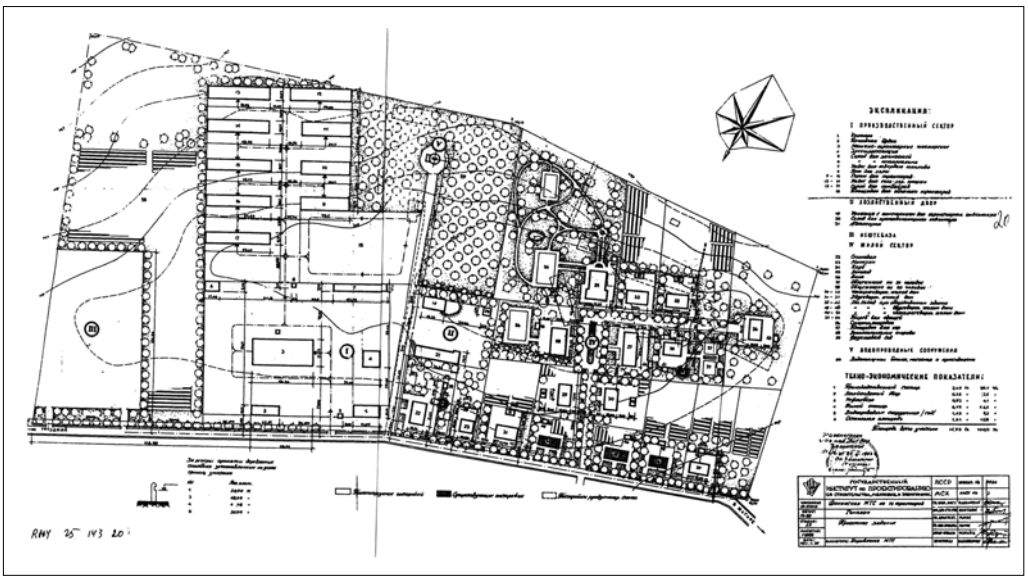

Nerealizuotas Šakynos MTS genplanas. 1953 m.

Šakynos MTS griuvėsiai Valakuose. 2005 m. D. Šniuko nuotr.

2 lentelė
Gruzdžių ir Šakynos MTS aptarnaujamų kolūkių skaičius 1949–1958 m.*

MTS	Metai									
	1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957	1958
Gruzdžių	37	37	18	14	9	9	9	9	9	9
Šakynos	–	–	–	7	9	9	9	9	9	9

* Duomenys paimti iš: *ŠAA*, f. 250, ap. 1, b. 4, l. 2; b. 15, l. 1; b. 52, l. 1; b. 57, l. 1; b. 96, l. 11–120; b. 28, l. 1; ap. 2, b. 38, l. 32; f. 268, ap. 1, b. 3, l. 1–2; b. 5, l. 4; b. 14, 55; b. 26, l. 2.

Pradėjus kolūkius stambinti, 1951 m. gruzdiečių aptarnaujamoje zonoje beliko 18 kolektyvinių ūkių – „Šiupylių“, „Lukošaičių“, „Tarybinės žemės“, „Gruzdžių“, Marytės Melnikaitės, „Tarybinio vadovo“, „Vienybės“, „Tarybinės aušros“, „Gegužės 9-osios“, „Kužių“, „Raudonosios vėliavos“, „Ąžuolo“, Ždanovo, „Pažangos“, „Švy-

© www.llt.lt
Šis tekstas svetainėje www.llt.lt nuolat skelbiamas nuo 2009 10 12.

turio“, Kalinino, „Gimtosios žemės“, „Naujosios statybos“[23]. Kolūkių sujungimas bei stambinimas buvo tęsiamas ir vėliau. Tik 1953 m. nusistovėjo Gruzdžių MTS aptarnaujamos zonos ūkių skaičius – ji teikė paslaugas „Tarybų Lietuvos“, „Tarybinės žemės“, „Už taiką“, „Komunizmo ryto“, „Gegužės 9-osios“, „Raudonosios vėliavos“, „Gimtosios žemės“, Kalinino kolūkiams[24].

Šakynos MTS buvo įsteigta jau besibaigiant kolūkių stambinimo procesui, todėl jos aptarnaujamų kolektyvinių ūkių skaičius mažai tepakito. Nuo 1953 m. ši stotis teikė technines paslaugas „Auksinės varpos“, „Jankūnų“, „Kruopių“, „Naujosios vagos“, „Piktuižių“, „Šakynos“, „Švyturio“, „Artojo“, „Saveikių“ kolūkiams.

Kolūkiai už suteiktas paslaugas su mašinų-traktorių stotimis atsiskaitė pagal vyriausybės nustatytus įkainius. 1946 m. rugpjūčio 22 d. buvo nustatytos MTS darbų piniginio apmokėjimo kainos, o 1948 m. gegužės 16 d. Lietuvos SSR Ministrų Tarybos nutarimu įvestos natūrinio atlyginimo normos už MTS ir MANP darbus, atliktus auginant javus. Šios normos buvo diferencijuotos pagal apskričių grupes. Gruzdžių MTS priklausė pirmajai grupei. Gruzdiečių 1 ha arimas, esant derlingumui iki 7 cnt iš ha, kainavo 44 kg grūdų[25]. Tokia atsiskaitymo tvarka tęsėsi iki 1953 m. spalio 1 d., kada stočių mechanizatoriams buvo priimtos naujos pamainos išdirbio normos ir atlyginimas už jas.

Išdirbio normos taip pat buvo diferencijuotos. Vyriausybė sudarė 5 MTS grupes, atsižvelgdama į jų darbo sąlygas, dirvą ir reljefą[26]. Gruzdžių ir Šakynos MTS priklausė pirmajai grupei, kurios pamainos išdirbio normos buvo didžiausios. Antai traktoriumi DT-54 pamainos išdirbio norma, ariant seniai dirbamas žemes, buvo 6,4 ha[27].

Mechanizatorių rengimas

Steigiant naujas MTS, daugėjant traktorių, ėmė jaustis kvalifikuotų mechanizatorių stoka. 1949 m. Gruzdžių MTS dirbo tik 19 traktorininkų (žr. 3 lentelę), 9 prikabinėtojai, 5 traktorininkų padėjėjai[28]. Siekiant išspręsti šią problemą, pradėti organizuoti trijų mėnesių traktorininkų kursai pajėgesnėse stotyse. Nuo 1950 m. gruodžio 12 d. tokie mokymai prasidėjo Gruzdžių MTS, kuriuose mechanizatoriaus amato mokėsi 35 žmonės[29]. Mokė stoties darbuotojai B. Pilkauskas, J. Petraitis, J. Gurskis, A. Kivilis, F. Rytkovas[30]. Tokie mokymai čia vyko kasmet. 1954 m. juose mokėsi 55 žmonės[31] o 1955 m. – 23[32]. Mokymų pabaigoje būsimuosius traktorininkus egzaminavo komisija, kurią sudarė MTS darbuotojai. Be specialybės dalykų (agronomijos pagrindų, žemės ūkio mašinų ir traktorių teorijos), kursantai laikė ir politinių mokslų egzaminą[33].

Šakynos MTS taip pat stokojo mechanizatorių. 1956 m. sausio mėnesį jai trūko net 56 traktorininkų[34]. Dėl to stotis organizavo mėnesinius kursus, kuriuose parengė 9 mechanizatorius[35]. Kita vertus, mokymų organizavimas Šakynos MTS platesnio masto neįgavo.

Remiantis 3 lentelės duomenimis, galima teigti, jog nuo 1954 m. Gruzdžių ir Šakynos MTS jautėsi traktori-

[23] *Ten pat*, b. 3, l. 4.
[24] *Ten pat*, ap. 2, b. 49, l. 1–6; b. 56, l. 1–11.
[25] Butkus G., p. 67.
[26] *Ten pat*, p. 130.
[27] *Traktorininko žinynas*, Vilnius, 1957, p. 161.
[28] *ŠAA*, f. 250, ap. 2, b. 1, l. 1–90.
[29] *Ten pat*, b. 5, l. 22.
[30] *Ten pat*, b. 12, l. 3.
[31] *Ten pat*, b. 31, l. 10.
[32] *Ten pat*, b. 32, l. 35.
[33] *Ten pat*, l. 43.
[34] *Ten pat*, f. 268, ap. p. 1, b. 20, l. 3.
[35] *Ten pat*, b. 19, l. 6.

© www.llt.lt
Šis tekstas svetainėje www.llt.lt nuolat skelbiamas nuo 2009 10 12.

ninkų gausėjimo tendencijos. Šį procesą įtakojo Lietuvos KP CK ir Lietuvos SSR Ministrų Tarybos 1954 m. sausio 19 d. nutarimas „Dėl priemonių mašinų-traktorių stočių darbui toliau gerinti“. Vadovaujantis šiuo dokumentu, traktorininkai, traktorinių brigadų brigadininkai, brigadininkų padėjėjai ir kt. tapo nuolatiniais MTS darbininkais[36].

3 lentelė
Gruzdžių ir Šakynos MTS traktorininkų ir jų brigadų skaičius 1949–1957 m.*

MTS	Traktorininkų ir brigadų sk.	Metai								
		1949	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957
Gruzdžių	Traktorininkai	19	18	30	46	54	79	89	115	108
	Brigados	1	2	8	8	8	12	12	13	12
Šakynos	Traktorininkai	–	–	–	33	43	42	66	55	65
	Brigados	–	–	–	4	7	8	11	11	12

* Duomenys paimti iš: *LCVA*, f. R-764, ap. 17, b. 96, l. 274; ap. 5, b. 31, l. 176; b. 30, l. 330; b. 71, l. 171; *ŠAA*, f. 250, ap. 2, b. 5, l. 39; b. 31, l. 22; b. 10, l. 3–9; b. 44, l. 27–29; b. 51, l. 18; b. 7, l. 7; b. 4, l. 11; b. 1, 1–90; f. 268, ap. 1, b. 9, l. 1–2.

Mašinų-traktorių stotys atliko ir edukacinę funkciją. Jos tapo žemės ūkio švietimo centrais, kuriuose savo kvalifikaciją kėlė aptarnaujamosios zonos kolūkiečiai. Antai 1954 m. lapkričio 1 d. Gruzdžių MTS prasidėjo agrotechnikos bei zootechnikos kursai. Juose dėstė stoties specialistai. Čia savo kvalifikaciją kėlė „Komunizmo ryto“, „Tarybų Lietuvos“, „Raudonosios vėliavos“, „Už taiką“, „Tarybinės žemės“, „Gegužės 9-osios“, „Gimtosios žemės“, „Tarybinės aušros“ kolūkiečiai[37].

Įvairūs kursai bei mokymai Gruzdžių MTS vyko iki pat reorganizacijos. Paskutiniai – 1957 m. pavasarį, kada buvo rengiami traktorininkų brigadų apskaitininkai-degalų pilstytojai[38]. Juose dėstė Gruzdžių MTS buhalteris D. Žeimys, elektros technikas P. Jazdauskas, inžinierius mechanikas K. Maižvilas, agronomas A. Brazauskas. Pastarasis kursams vadovavo.

Techninė bazė

Gruzdžių MTS kūrėsi tuo metu, kada respublikoje vyko naujos technikos žemės ūkyje diegimas. Iki 1950 m. pagrindinę traktorių parko dalį sudarė senų konstrukcijų traktoriai (vikšriniai ChTZ, STZ-NATI, ratiniai SChTZ ir Universal-2). Lietuvoje visai nebuvo mechanizuotos technikos, pritaikytos kaupiamųjų kultūrų auginimo darbams. 1950 m. pavasarį respublikos MTS gavo naujos konstrukcijos dyzelinių traktorių DT-54, o vėliau – ratinių dyzelinių traktorių „Belarus“, DT-14 ir DT-24[39]. Šios mašinos buvo ekonomiškesnės bei pritaikytos dirbti su pakabinamais padargais.

5-ojo dešimtmečio pabaigoje respublikoje buvo ypač mažai kombainų. 1949 m. 77 Lietuvos MTS teturėjo 20 tokių mašinų. Kitų metų pabaigoje 113-oje

[36] Butkus G., p. 127–129.
[37] *ŠAA*, f. 250, ap. 2, b. 32, l. 17.
[38] *Ten pat*, b. 51, l. 1.
[39] Butkus G., p. 85.

© *www.llt.lt*
Šis tekstas svetainėje www.llt.lt nuolat skelbiamas nuo 2009 10 12.

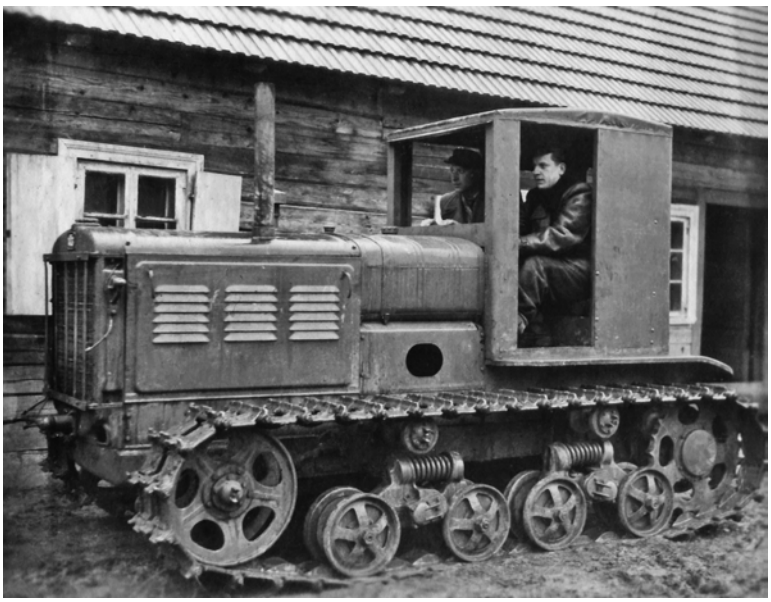

Traktorius SChTZ-NATI Račiuose, Krištopaičio sodyboje. Apie 1956 m. Iš N. Petraitytės albumo

respublikos MTS buvo 149 kombainai[40]. 1951 m. stotyse atsirado anksčiau nenaudotų respublikoje mašinų – runkelių valymo kombainų, linų kombainų, linarovių.

1949 m. Gruzdžių MTS teturėjo 9 senos konstrukcijos vikšrinius STZ-NATI ir 2 ratinius Universal-2 traktorius, bet nė vieno kombaino (žr. 4 lentelę).

4 lentelė
Gruzdžių ir Šakynos MTS traktorių ir kombainų skaičius 1949–1957 m.*

MTS	Turimos technikos rūšys	Metai						
		1949	1950	1952	1953	1954	1956	1957
Gruzdžių	Ratiniai traktoriai	2	5	**	**	27	34	36
	Vikšriniai traktoriai	9	15	**	**	26	40	41
	Kombainai	–	–	**	**	13	13	15
Šakynos	Ratiniai traktoriai	–	–	–	7	10	19	19
	Vikšriniai traktoriai	–	–	20	32	32	42	45
	Kombainai	–	–	4	9	10	**	**

* Duomenys paimti iš: *ŠAA*, f. 250, ap. 1, b. 52, l. 13–14; b. 57, l. 13; f. 268, ap. 1, b. 3, l. 20; b. 5, l. 19; b. 9, l. 14.
** Nėra duomenų.

1950 m. Gruzdžių MTS traktorių parkas pasipildė 6 žibaliniais STZ-NATI bei 3 Universal-2 markės traktoriais[41]. Pirmaisiais kombainais gruzdiečiai pradėjo dirbti tik 1951–1952 m. Padėtis Gruzdžių MTS traktorių parke gerėjo.

1957 m. stotis jau turėjo 41 vikšrinį (2 „Stalinec" ČTZ-60/80, 32 DT-54, 2 DT-55, 5 STZ-NATI), 36 ratinius (4 SChTZ, 6 ChTZ-7, 14 „Belorus" ir kt.) traktorius bei 15 kombainų[42].

Šakynos MTS padėtis buvo geresnė, nes ji įsteigta, kada respublikoje pasirodė nauja žemės ūkio technika.

[40] *Ten pat*, p. 84
[41] *ŠAA*, f. 250, ap. 1, b. 4, l. 28.
[42] *LCVA*, f. R-764, ap. 5, b. 71, l. 171.

© *www.llt.lt*
Šis tekstas svetainėje www.llt.lt nuolat skelbiamas nuo 2009 10 12.

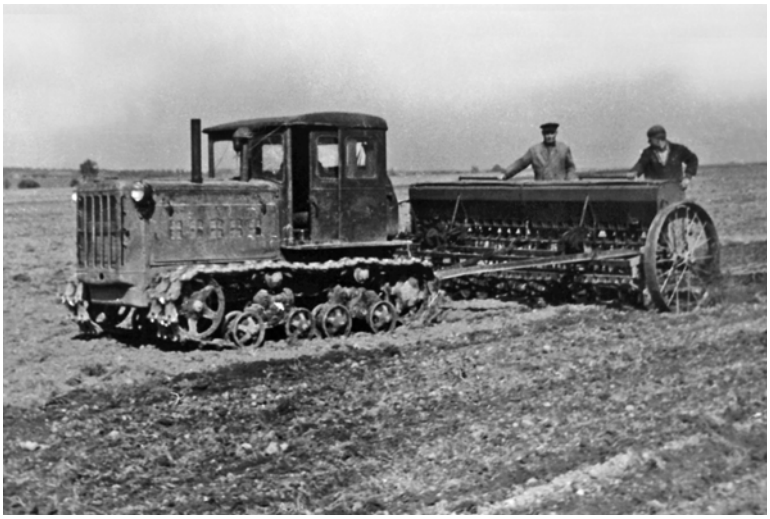

Traktorius DT-54 sėjos metu. 1954 m. Iš V. Norkevičiaus albumo

1953 m. stotis turėjo 32 vikšrinius (2 „Stalinec" ČTZ-59/8, 2 SChTZ-NATI, 14 DT-54, 13 KD-35, 1 KDP-35), 7 ratinius (5 Universal-2, 2 ChTZ-7) traktorius ir 9 kombainus S-4-13[43]. MTS reorganizacijos išvakarėse 1957 m. Šakynos MTS turėjo 19 ratinių ir 45 vikšrinius traktorius.

Politinis žmonių apdorojimas

Didelį dėmesį LKP(b) skyrė komunistinės ideologijos propagandai Lietuvos kaime. Šį darbą turėjo atlikti partijos bei komjaunimo vietinės organizacijos. Bet jos masinės kolektyvizacijos metu dar buvo labai silpnos ir negausios. Antai 1949 m. gegužės 27 d. LKP(b) Šiaulių apskrities komitetas įsteigė Gruzdžių MTS partinę grupę, kurioje tebuvo 3 nariai (M. Dymantas, J. Jokimaitis, N. Sucharevas)[44]. Iki 1950 m. politinį darbą su MTS darbininkais ir aptarnaujamos zonos valstiečiais organizavo MTS direktorių pavaduotojai politiniams reikalams. Gruzdžiuose šias funkcijas atliko J. Jokimaitis.

Tik susikūrusi Gruzdžių MTS tuojau buvo įjungta į LKP(b) Šiaulių apskrities komiteto organizuojamą stočių socialistinį lenktyniavimą. 1949 m. gegužės 30 d. buvo susumuoti pavasario laukų darbų rezultatai. Pirmoji vieta buvo skirta Šiaulių MTS, antroji – Lygumų, trečioji – Gruzdžių, ketvirtoji – Padubysio MTS. Gruzdiečiai suarė 1 400 ha žemės[45]. Be to, Gruzdžių MTS buvo pripažinta ir geriausia lauko darbų kokybė.

1949 m. Gruzdžių MTS traktorininkai buvo įjungti į stachanoviečių judėjimą, kuris propagavo komunistinio darbo pranašumus bei skatino viršyti gamybinius įsipareigojimus. Gruzdžių mechanizatoriai vietoj planuotų 3 200 ha žemės aparė 5 596 ha ir 175% įvykdė savo darbų planą. Vieniems traktorininkams (E. Tulušui, J. Petraičiui, B. Pranckūnui, V. Musteikiui) už tai buvo pareikšta padėka, o kitiems (V. Mažeikai, M. Dymantui) duota po 50 kg rugių[46].

Pasinaudodama kolektyvizacijos Sovietų Sąjungoje praktika, 1950 m. balandžio 19 d. LKP(b) nutarė sukurti MTS politinius skyrius[47]. Jų darbuotojai turė-

[43] *Ten pat*, ap. 17, b. 96, l. 274.
[44] *LYA*, f. 1129, ap. 1, b. 1, l. 3.
[45] *ŠAA*, f. 250, ap. 1, b. 1, l. 3.
[46] *Ten pat*, ap. 2, b. 1, l. 68.
[47] Butkus G., p. 106.

© www.llt.lt
Šis tekstas svetainėje www.llt.lt nuolat skelbiamas nuo 2009 10 12.

jo burti komunistiniam režimui lojalius žmones, ugdyti sovietinio kaimo kadrus, kovoti su individualiai ūkininkaujančiais valstiečiais, organizuoti socialistinį lenktyniavimą, politinio lavinimo bei agrozootechnikos ratelius, agitatorių grupes ir t. t.

Nuo 1950 m. liepos mėnesio buvo įsteigtas politinis skyrius ir Gruzdžių MTS (žr. 5 lentelę). Jame dirbo 9 žmonės. Viršininko pavaduotojai turėjo konkrečias veiklos kryptis – darbas su moterimis, komjaunimu. Politinio skyriaus darbuotojų atlyginimo dydis iliustruoja partijos požiūrį į ideologinį darbą kaime. Antai 1950 m. gegužės mėnesį Gruzdžių MTS 10 pagalbinio ūkio darbininkų tegavo 1 167 rublius[48], t. y. mažiau, negu per tą laiką uždirbo politinio skyriaus viršininkas.

5 lentelė
Gruzdžių MTS politinio skyriaus darbuotojų sąrašas*

Eil. Nr.	Pavardė	Pareigos	Mėn. atlyg. (rb)
1.	G. Filimonovas	Viršininkas	1 342,50
2.	J. Jokimaitis	Pavaduotojas politiniam darbui	884,00
3.	L. Jankutė	Pavaduotoja darbui su moterimis	842,60
4.	V. Vlasovas	Pavaduotojas darbui su komjaunimu	626,50
5.	A. Staigvilaitė	Redakcijos sekretorius	686,00
6.	D. Kergys	Redakcijos rinkėjas	653,20
7.	B. Mazurevičiūtė	Sekretorė-mašininkė	584,00
8.	A. Norkus	Vairuotojas	347,14
9.	A. Nikandrova	Valytoja	120,00

* Duomenys paimti iš: *ŠAA*, f. 250, ap. 2, b. 8, l. 1–4; b. 9, l. 1–14.

Nuo 1950 m. gruodžio 1 d. V. Vlasovą pakeitė K. Kurpius. 1952 m. politinio skyriaus viršininku dirbo Ševeliovas[49].

Politiniams skyriams dirbti su mechanizatoriais ir kolūkiečiais turėjo padėti jų leidžiami laikraščiai. 1951 m. sausio mėnesį pasirodė Gruzdžių MTS politinio skyriaus laikraštėlis „Tarybinis mechanizatorius“. Jo atsakingojo redaktoriaus pareigas ėjo J. Skirka[50] bei J. Porvainis[51]. Leidinys buvo spausdinamas Šiauliuose 750 egzempliorių tiražu[52]. Jo puslapiuose kolūkiečiai galėjo susipažinti su komunistų partijos ir vyriausybės nutarimais žemės ūkio klausimais, čia buvo aprašomas MTS ir jos aptarnaujamų kolūkių gyvenimas, propaguojami komunistiniai idealai. Ruošiantis naikinti politinius skyrius, „Tarybinis mechanizatorius“ 1953 m. nustojo eiti.

Viena iš kolektyvinio darbo našumo kėlimo priemonių komunistinis režimas laikė socialistinį lenktyniavimą. Jis vyko MTS, kolūkiuose, tarp atskirų grandžių darbuotojų, taip pat tarp kolektyvinių ūkių bei organizacijų. 1951 m. Gruzdžių MTS bendrame žemės ūkio specialistų, traktorininkų, mašinistų, mechanikų, agronomų, darbininkų ir tarnautojų susirinkime buvo priimti socialistinio lenktyniavimo įsipareigojimai bei nutarta varžytis su Lygumų MTS. Dokumente, be abstrakčių įsipareigojimų (traktorių darbus atlikti tik gerai ir labai gerai; nepadaryti nė vienos avarijos), buvo numatyti ir konkretūs darbai (aptarnaujamuose kolūkiuose gauti javų iš ha ne mažiau kaip 14–15 cnt, o bulvių – 140 cnt; viršyti traktorių darbų planą 30%; apdoroti su kiekvienu trakto-

[48] *ŠAA*, f. 250, ap. 2, b. 7, l. 1.
[49] *Ten pat*, b. 17, l. 44.
[50] *Tarybinis mechanizatorius*, 1951, sausio 3, nr. 2.
[51] *Ten pat*, 1953, sausio 10, nr. 11.
[52] *Ten pat.*

© www.llt.lt
Šis tekstas svetainėje www.llt.lt nuolat skelbiamas nuo 2009 10 12.

Gruzdžių ir Joniškio MTS buvo pasirašiusios „socialistinio lenktyniavimo“ sutartį. Nuotraukoje – gruzdiečiai svečiuose pas joniškiečius. Iš kairės: MTS direktorius Nikolajus Sucharevas, MTS zonos partorgas Adomaitis, profsąjungos pirmininkas (vėliau – MTS direktorius) Vaclovas Norkevičius, darbuotojai Stočkus, Jasiūnas, Budrys, Veikšas. 1956 m. balandis. Iš V. Norkevičiaus albumo

riumi NATI 544 ha, U-2 – 234 ha; sutaupyti 10% degalų; sumažinti 1 ha darbų savikainą 10%; organizuoti agrotechmokymo ratelius ir perskaityti ne mažiau kaip 90 paskaitų ir pranešimų apie aukštą darbo drausmę)[53].

Socialistinio lenktyniavimo rezultatai dažniausiai buvo sumuojami Spalio perversmo metinių išvakarėse. Už gerą darbą kolūkio administracija apdovanodavo pasižymėjusius mechanizatorius. Antai 1952 m. 35-ųjų Spalio perversmo metinių išvakarėse buvo paskelbta, kad J. Vanago vadovaujama traktorininkų brigada įvykdė planą 139%, J. Gurskio – 137%, B. Jakulio – 120%, J. Čekanausko – 100%. Be to, kai kurie traktorininkai planą įvykdė nuo 110% iki 189%. Už tai 27 mechanizatoriams direktorius pareiškė padėką su įrašu į asmeninę bylą[54].

1953 m. 12 Gruzdžių MTS pasižymėjusių darbuotojų buvo apdovanoti garbės raštais, o 15 – paskelbta padėka su įrašu į asmens bylą[55]. Nematerialūs paskatinimai už gerą darbą buvo naudojami iki 1954 m., kol pasirodė 1954 m. sausio 19 d. Lietuvos KP CK ir Lietuvos SSR Ministrų Tarybos nutarimas „Dėl priemonių mašinų-traktorių stočių darbui toliau gerinti“. Jis diferencijavo MTS darbuotojų uždarbį bei įvedė progresyvinio atlyginimo sistemą[56]. Dabar atsirado piniginės premijos ir vertingos dovanos. Antai 1955 m. balandžio 13 d. už laiku užbaigtą traktorių parko remontą 31 mechanizatoriui buvo pareikšta padėka su įrašymu į darbo knygelę bei išmokėtos premijos po 100 rublių[57]. 1956 metų pavasarį pasižymėjusiems mechanizatoriams 1955–1956 m. rudens–žiemos darbuose (32 žmonėms) buvo įteiktos asmeninės dovanos: rankiniai laikrodžiai, patefonai, staliniai laikrodžiai, fotoaparatas „Smena“, parkeris ir t. t.[58] Gruzdžių MTS mechanizatoriai socialistiniame lenktyniavime pasiekė gerų rezultatų. Antai 1956 m. lapkričio 6 d. MTS direktorius pareiškė padėką traktorininkams V. Jokubauskui ir J. Padirvinskui, kurie įvykdė metinį planą 226% ir 185%[59].

[53] *ŠAA*, f. 250, ap. 1, b. 14, l. 1–2.
[54] *Ten pat*, ap. 2, b. 17, l. 37–38.
[55] *Ten pat*, b. 18, l. 50.
[56] *Ten pat*, b. 31, l. 5.
[57] *Ten pat*, b. 32, l. 42–43.
[58] *Ten pat*, b. 44, l. 12.
[59] *Ten pat*, l. 70.

© www.llt.lt
Šis tekstas svetainėje www.llt.lt nuolat skelbiamas nuo 2009 10 12.

Siekdama įtaigiau propaguoti komunistų partijos keliamus uždavinius žemės ūkiui, Gruzdžių MTS įrenginėjo radijo taškus aptarnaujamuosiuose kolūkiuose. 1954 m. vasarą tai buvo padaryta „Už taiką“, „Raudonosios vėliavos“, „Tarybų Lietuvos“, „Gimtosios žemės“, „Gegužės 9-osios“, „Tarybinės aušros“ ir Kalinino kolūkiuose[60]. Ši akcija buvo pakartota ir per 1955 m. pavasario darbus.

Šakynos MTS politinis skyrius pradėjo veikti 1953 m. vasario mėnesį. Jį sudarė 5 žmonės: viršininkas – J. Kalinauskas, viršininko pavaduotojas – J. Genys, viršininko pavaduotojas darbui su komjaunimu – P. Dunauskas, sekretorius – L. Meiliulis, vairuotojas – K. Petryla. Skyrius rengėsi išleisti laikraštį, bet vėliau šios idėjos atsisakė. Stoties politinė institucija nesuspėjo įtakoti sovietizacijos proceso apylinkėje, nes tais pačiais metais buvo likviduota[61].

1953 m. vasarą jau labai susilpninus ginkluotą tautos pasipriešinimą ir įkūrus daug kolūkių, MTS politiniai skyriai, kaip ypatingi partijos organai, tapo nebereikalingi. Aktyviausi politiniai darbuotojai toliau tęsė partinį darbą rajono komitetuose arba kolūkiuose. 1954 m. vasario 10 d., vadovaujantis LSSR Žemės ūkio ministerijos įsakymu Nr. 54 (1954 01 19) „Dėl MTS politinių skyrių likvidavimo“, Gruzdžių MTS buvo sudaryta komisija perimti politinio skyriaus turtą. Nuo tada politinį darbą stotyje vykdė pirminė komunistų partijos organizacija (sekretorius Šepelevas) bei vietos profsąjungos komitetas (pirmininkas V. Norkevičius).

MTS likvidavimas

Praėjusio šimtmečio šeštajame dešimtmetyje kolektyvizacija Lietuvoje buvo baigta, kaimas sovietizuotas. Respublikoje vyravo sustambinti kolektyviniai ūkiai, kurie jau patys buvo pajėgūs spręsti savo gamybines ir technines problemas. Nuo 1956 m. kolūkiams pradėta pardavinėti traktorius. Dabar jie galėjo be pagalbos iš šalies atlikti mechanizacijos darbus. Kolūkiams finansiškai buvo nenaudinga samdyti MTS darbininkus mechanizacijos darbams.

1958 m. liepos 4 d. Lietuvos KP Centro komitetas ir Lietuvos SSR Ministrų Taryba priėmė nutarimą Nr. 291 „Dėl mašinų-traktorių stočių pertvarkymo į remontotechnikos stotis“. Dokumente nuspręsta ne vėliau kaip iki 1958 m. spalio 1 d. 88 MTS pertvarkyti į RTS, o 36 MTS – į RTS skyrius[62]. Vadovaujantis minėtu nutarimu, Šakynos MTS buvo reorganizuota į Šakynos RTS, o Gruzdžių MTS – į Šiaulių RTS Gruzdžių skyrių.

Dėl MTS panaikinimo nebuvo realizuotas ambicingas Šakynos MTS gamybinio-gyvenamojo komplekso projektas Valākuose.

Gruzdžių MTS direktorius V. Norkevičius 1958 m. rugpjūčio 10 d. pasirašė paskutinį įsakymą[63]. 35 gruzdiečiai buvo palikti dirbti Šiaulių RTS Gruzdžių skyriuje[64], o kiti darbuotojai atleisti iš darbo. Traktorininkai išvyko dirbti į buvusios aptarnaujamosios zonos kolūkius, kuriems MTS perdavė turėtą savo techniką. Visos Gruzdžių MTS materialinės vertybės buvo perduotos Šiaulių RTS.

Šakynos MTS nepajautė tokio skausmingo reorganizacijos poveikio. Nuo 1958 m. spalio 1 d. ji tapo Šakynos RTS[65].

[60] *Ten pat*, b. 31, l. 38.
[61] *Ten pat*, f. 268, ap. 2, b. 4, l. 19–20.
[62] *Lietuvos TSR Ministrų Tarybos 1958 metų liepos mėnesio nutarimai*, Vilnius, 1958, p. 8–12.
[63] *ŠAA*, f. 250, ap. 2, b. 250, l. 37.
[64] *Ten pat*, b. 58, l. 36.
[65] *Ten pat*, f. 268, ap. 2, b. 1, l. 1.

© www.llt.lt

Šis tekstas svetainėje www.llt.lt nuolat skelbiamas nuo 2009 10 12.

Išvados

Remiantis pateikta straipsnyje medžiaga, galima daryti šias išvadas:

1. MTS turėjo teikti tiesioginę pagalbą valstiečiams, kolektyviniams ūkiams, didinti darbo našumą, žemės ūkio gamybą, propaguoti mašininio žemės dirbimo, stambių sovietinio tipo susivienijimų pranašumus.

2. 1941 m. pavasarį Lietuvoje veikė 42 MTS, o Šiaulių apskrityje valstiečiams techninę pagalbą teikė 3 stotys (Šiaulių, Lygumų, Padubysio).

3. Vadovaujantis 1949 m. kovo 26 d. Lietuvos SSR Ministrų Tarybos dokumentu Nr. 204, Žemės ūkio ministerijos 1949 m. balandžio 2 d. išleistu nutarimu „Dėl 15 naujų MTS organizavimo“ bei 1949 m. kovo 4 d. Šiaulių apskrities DŽDT Vykdomojo komiteto ir LKP(b) Šiaulių apskrities komiteto nutarimu Nr. 2 „Dėl Gruzdžių MTS organizavimo“, 1949 m. gegužės mėnesį Gruzdžių valsčiaus Gruzdžių miestelyje, buvusio E. Žalevičiaus malūno teritorijoje pradėjo veikti Gruzdžių MTS.

4. Šakynos MTS įsteigimą 1952 m. gegužės 10 d. Žagarės rajono Šakynos apylinkės Valakų kaime sąlygojo 1950 m. birželio 20 d. LSSR AT Prezidiumo įsakas „Dėl Lietuvos TSR administracinio padalijimo“, kuris panaikino apskritis ir įkūrė naują Žagarės rajoną. Jam buvo priskirti Piktuižių, Saveikių, Šakynos, Šelvenų apylinkių kolūkiai, kuriuos anksčiau aptarnavo Gruzdžių MTS.

5. Nuo pat įsteigimo svarbiausias Gruzdžių MTS administracijos pareigybes užėmė nelietuvių tautybės žmonės, atsiųsti iš Sovietų Sąjungos. Jie buvo tipiški komunistinės sistemos atstovai, aklai diegiantys partijos ir vyriausybės nutarimus į gyvenimą, prisidedantys prie krašto rusifikacijos.

6. Vietiniai kadrai Gruzdžių MTS administracijoje ėmė įsitvirtinti tik 6-ojo dešimtmečio viduryje.

7. Šakynos MTS administraciniame darbe dominavo vietiniai kadrai.

8. Gruzdžių MTS buvo įsteigta, kai Gruzdžių ir aplinkiniuose valsčiuose masiškai buvo steigiami kolūkiai. Dėl šios priežasties 1949 m. gruzdiečiams teko aptarnauti net 37 kolektyvinius ūkius.

9. Pasibaigus kolūkių stambinimo procesui, nuo 1953 m. Gruzdžių ir Šakynos MTS aptarnavo po 9 kolektyvinius ūkius.

10. Siekiant išspręst traktorininkų trūkumą, nuo 1950 iki 1957 m. Gruzdžių MTS buvo organizuojami mechanizatorių kursai, kuriuose dėstė vietos specialistai.

11. Traktorininkų mokymų organizavimas Šakynos MTS platesnio masto neįgavo.

12. Nuo pat susikūrimo Gruzdžių MTS trūko modernesnės technikos. Šakynos stotyje padėtis buvo kiek geresnė, nes ji įsisteigė, kada respublikoje pasirodė nauja žemės ūkio technika.

13. Iki 1950 m. politinį darbą su MTS darbininkais ir aptarnaujamos zonos valstiečiais organizavo stočių direktorių pavaduotojai politiniams reikalams.

14. 1950 m. balandžio 19 d. LKP(b) nutarė MTS įkurti politinius skyrius, kurie privalėjo burti komunistiniam režimui lojalius žmones, ugdyti sovietinio kaimo kadrus, kovoti su individualiai ūkininkaujančiais valstiečiais, organizuoti socialistinį lenktyniavimą, politinio lavinimo bei agrozootechnikos ratelius, agitatorių kolektyvus ir t. t.

© *www.llt.lt*
Šis tekstas svetainėje www.llt.lt nuolat skelbiamas nuo 2009 10 12.

15. Nuo 1950 m. liepos mėnesio buvo įsteigtas politinis skyrius ir Gruzdžių MTS, kuris veikė iki 1954 m. vasario mėnesio ir leido laikraštį „Tarybinis mechanizatorius“.

16. Šakynos MTS politinis skyrius pradėjo veikti 1953 m. vasarį. Jis nesuspėjo padaryti įtakos sovietizacijos procesui regione, nes netrukus buvo likviduotas.

17. Vadovaujantis 1958 m. liepos 4 d. Lietuvos KP CK ir Lietuvos SSR Ministrų Tarybos nutarimu Nr. 291 „Dėl mašinų-traktorių stočių pertvarkymo į remonto – technikos stotis“, 1958 m. spalio 1 d. Šakynos MTS tapo Šakynos RTS, o 1958 m. rugpjūčio mėnesį Gruzdžių MTS – Šiaulių RTS Gruzdžių skyriumi.

Straipsnis „Versmės“ leidykloje įteiktas 2005 12 22, skelbti parengtas 2009 08 17.
Straipsnis spausdintas „Lietuvos valsčių“ serijos monografijoje „Gruzdžiai“, I dalis, Vilnius, *Versmė*, 2009, p. 729–742 (vyr. redaktorius ir sudarytojas *Damijonas Šniukas*).

Straipsnio kalbos redaktorius *Albinas Masaitis*, korektorė *Rasa Kašėtienė*, anglų k. redaktorius, vertėjas *Aloyzas Pranas Knabikas.*

Straipsnio priedai, skelbiami atskirai (tam skirtuose leidinio skyriuose):
1. Straipsnio santraukos lietuvių ir anglų kalbomis.
2. Žinios apie autorių.

© Skelbiant ar bet kokiu būdu panaudojant bet kurį svetainės www.llt.lt tekstą ar jo dalį kartu su juo privaloma skelbti interneto svetainės „Lietuvos lokaliniai tyrimai. www.llt.lt“ visą nesutrumpintą pavadinimą, straipsnio autorių, straipsnio pavadinimą, „Lietuvos valsčių“ serijos ir monografijos, kuriai straipsnis parašytas, pavadinimus bei straipsnio pirmojo paskelbimo serijos monografijoje ir jo paskelbimo svetainėje www.llt.lt datas (jei šios datos sutampa, skelbiama viena – paskelbimo svetainėje www.llt.lt data).